

KNNV Afdeling Gooi

CONVO

www.knnv.nl/gooi

december 2012 – maart 2013

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
Afdeling Gooi

<p>BESTUUR</p> <p>Voorzitter Vacant</p> <p>Secretaris / Waarnemend Voorzitter Ellie Bonin E: secretaris@gooi.knnv.nl T: 0356249076 Taludweg 71 1215 AC Hilversum</p> <p>Penningmeester en ledenadministratie Willem-Jan Hoeffnagel E: w.j.a.hoeffnagel@hccnet.nl T: 0356919356 Mr. J.C. Bührmannlaan 54 1244 PH Ankeveen</p> <p>Algemene zaken/projecten Jetse Jaarsma E: bestlid@gooi.knnv.nl T: 0355264135 Vrouwenzand 68 1274 CK Huizen</p> <p>Natuurhistorisch secretaris en contactpersoon excursieprogramma en lezingen Theo van Mens E: theovanmens@gmail.com T: 0630825198 Meikevermeent 26 1218 HE Hilversum</p> <p>Tekstredactie: Marion Koster en Jetse Jaarsma</p> <p>Fotoverantwoording: Willem-Jan Hoeffnagel, Ellie Bonin, Jetse Jaarsma</p>	<p>WERKGROEPEN</p> <p>Plantenwerkgroep Noor van Heusden E: T:</p> <p>Paddenstoelenwerkgroep Ellie Bonin E: secretaris@gooi.knnv.nl T: 0356249076 Taludweg 71 1215 AC Hilversum</p> <p>Hydrobiologiewerkgroep Koos Meesters E: meesters.j@gmail.com T: 0356563429</p> <p>Webmaster Johan Lindeman E: webmaster@gooi.knnv.nl T: 0356249076</p> <p>Mocht het zo zijn, dat de excursieleider het niet verantwoord vindt, door welke omstandigheid dan ook, dat de excursie doorgaat, dan heeft hij / zij de bevoegdheid deze af te gelasten.</p> <p>Voor ongelukken en / of problemen, die ontstaan tijdens activiteiten van de KNNV Afdeling Gooi aanvaardt de vereniging geen enkele aansprakelijkheid. Deelname geschiedt op vrijwillige basis.</p>
---	--

Contributie: lidmaatschap € 32,75 per jaar, huisgenootlid € 15,-- per jaar en convalid, donateur € 10,-- per jaar. Contributie kan voldaan worden op rekeningnummer 94250 t.n.v. Penningmeester KNNV afd. Gooi, Ankeveen.

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Voorwoord van het bestuur.....	4
Vooraankondiging Algemene Ledenvergadering 2013	5
Blijft het Goois Natuurreservaat wel Zelfstandig?.....	5
Bomen: De Linde	6
KNNV Jaarthema 2013 “Haal de Natuur in je Tuin”	10
Insecten in ons werkgebied: de Distelvlinder	11
Verslag van de vogelexcursie naar de Pier van IJmuiden	12
De Pier van IJmuiden: Een Prachtige Vogelplek.....	13
Boekbespreking: ‘De Gewapende Vrede’	14
Gegevens Gevraagd!!!.....	16
Biodiversiteitje.....	17
Winterprogramma 2012	18

VOORWOORD VAN HET BESTUUR

De donkere dagen zijn weer gearriveerd. Excursies gaan nu over bomen in de winter of over watervogels. We wonen gelukkig in een land, waar het weer zeer veranderlijk is. Ik ben bijvoorbeeld gisteren naar een excursie geweest door Jetse Jaarsma in de prachtige siertuin van Gooilust. Buienradar gaf slecht weer aan voor de hele middag. In het begin regende het inderdaad, maar na een half uur werd het droog en weer een half uur later kwam de zon door. De thuisblijvers kregen weer ongelijk.

Op 21 november werd de intentieverklaring getekend tussen het GNR en de natuurverenigingen die de Infoschuur willen gaan gebruiken. De bedoeling is dat wij als natuurverenigingen nauwer gaan samenwerken. Samen staan we als natuurverenigingen sterker en dat is goed nieuws, want we vissen allemaal in dezelfde vijver.

Zo heeft de KNNV contact gelegd met de voorzitter van de vogelwerkgroep en het ziet er naar uit dat de banden met deze vereniging worden aangehaald. Inmiddels heeft de vogelwerkgroep Gooi en omstreken één van hun avonden opengesteld voor leden van IVN en KNNV. De avond ging over vogels in de tuin en was erg leerzaam.

Op 13 december is er weer de altijd gezellige leden-voor-ledenavond. Heb je iets leuks meegemaakt, mooie natuurfoto's gemaakt en wil je dit alles met andere clubgenoten delen, geef je dan op bij Ellie Bonin. We kunnen dan op die avond gezamenlijk genieten van al het moois.

Rest ons nog om iedereen prettige feestdagen te wensen. Vergeet vooral niet op 6 januari naar de nieuwjaarsbijeenkomst te komen. Dan kunnen we elkaar daar alle goeds wensen voor 2013.

BESTUURSLEDEN GEZOCHT, MELDT U!!!!!!!!!!!!!!

VOORAANKONDIGING ALGEMENE LEDENVERGADERING 2013

De algemene ledenvergadering in 2012 is bezocht door drie leden. Kunnen wij er dus vanuit gaan dat de leden vertrouwen hebben in het functioneren van het nog steeds te kleine bestuur van onze vereniging?

Het zou toch prettig zijn om de vergadering te houden met een grotere groep leden. Daarom alvast de voorlopige datum van onze ledenvergadering:

Donderdag 14 maart 2013 om 20.00 uur!

BLIJFT HET GOOIS NATUURRESERVAAT WEL ZELFSTANDIG?

In de statuten staat dat het Goois Natuurreservaat de aan hun toevertrouwde natuurgebieden 'ten eeuwigen dage zal bewaren'. Maar als het aan de provinciale bestuurders ligt wordt het GNR opgeheven. Net nu het GNR 80 jaar bestaat ontstaat dit soort plannen die meeliften op de huidige tendens in de samenleving om zoveel mogelijk zaken in financieel-economische parameters te vangen, die voorbijgaan aan de immateriële behoeftes van mensen zoals recreëren, rust zoeken en genieten van de natuur.

Nog los van deze menselijke behoeftes is er ook nog de Ecologische Hoofdstructuur, het stelsel van met elkaar verbonden gebieden waarvan de gebieden van het GNR een essentieel onderdeel uitmaken.

Aangezien ik mij niet kan voorstellen dat alle leden van onze KNNV-afdeling al donateur zijn van het Goois Natuurreservaat, hierbij de oproep om dat alsnog te worden. Men is al donateur van het GNR voor € 16,50 per jaar. Lid worden kan via www.gnr.nl/steungnr of 035-6214598.

Willem-Jan Hoefnagel

BOMEN: DE LINDE

Het verbaast me elke keer weer als mensen zeggen dat ze nog nooit een lindeboom hebben geroken. Als de lindes bloeien hangt er een zware honingachtige lucht die je een paar honderd meter verder al ruikt. De linde bloeit eind juni, begin juli. De bloemen zitten in trosjes bij elkaar en bevatten veel honing. De Romeinen noemden deze boom vroeger bijenweide en dat is niet onterecht, want het is in de vroege zomer één van de beste bijenplanten.

In Nederland zijn twee inheemse lindesoorten: de Zomer- of Grootbladige linde *T. platyphyllos* en de Winter- of Kleinbladige linde *T. cordata*. Deze inheemse Lindes zijn nog te vinden in het Oosten en Zuiden van ons land. In het Gooi komt de Linde van nature niet voor. Linde heeft namelijk een voorkeur voor een vruchtbare bodem en die ontbreekt hier volledig. Het verspreidingsgebied van de Winterlinde beslaat bijna geheel West-Europa, met uitzondering van het hoge noorden, Spanje en Zuid Italië. Het areaal van de Zomerlinde is kleiner en wordt nagenoeg geheel door dat van de Winterlinde omsloten.

De Linde die we hier in het Gooi het meest zien is de Hollandse linde *Tilia x vulgaris*, (zie ook de foto hiernaast) een natuurlijke kruising tussen de Zomer- en de Winterlinde. Deze twee soorten komen we in onze omgeving ook tegen.

Een nadeel van alle bovengenoemde soorten is dat ze, zeker in warme zomers, geteisterd worden door de Lindebladluis (*Eucallipterus tiliae*). De luizen scheiden het suikerrijke sap van de Linde uit als honingdauw. Deze honingdauw kan, onder invloed van schimmels, zwart uitslaan en alles onder de bomen (auto's bijvoorbeeld) bedekken onder een zwart kleverig laagje dat roetdauw wordt genoemd. Deze plaag kan overigens worden bestreden door larven van lieveheersbeestjes uit te zetten op de aangetaste Lindes.

Naast de inheemse Lindes worden regelmatig twee soorten uit Centraal-Europa aangeplant, namelijk de Zilverlinde *T. tomentosa* en de Krimlinde *T. x euchlora*. Deze laatste is net als de Hollandse linde een kruising, in dit geval tussen de Winterlinde en een Aziatische soort *T. dasystyla*. Deze soorten zijn namelijk minder gevoelig voor luizen. Een nare bijkomstigheid is dat de nectar van beide soorten enigszins giftig is voor bijen. Zeker onder zilverlindes vind je in de bloeitijd honderden dode hommels en bijen.

Hoewel het blad van al de bovengenoemde lindesoorten erg op elkaar lijkt (hartvormig met een fijn getande tot gezaagde rand en een spitse top), zijn de soorten toch goed uit elkaar te houden op grond van het blad.

De Winterlinde heeft bladeren van ongeveer vier tot acht centimeter met een donkergroene bovenzijde en een iets lichtere onderzijde. In de nervoksel staan kleine bosjes bruinrode haren, de zogenaamde okselbaarden of domatiën.

De bladeren van een Zomerlinde zijn tussen de 10 en 15 centimeter met een scheve bladvoet en een behaarde bladsteel. De bovenzijde is donkergroen, de onderzijde iets lichter groen en enigszins behaard met witte okselbaarden. Tussen de hoofdnerfven ligt een laddervormige rij uitspringende nerfjes.

Het blad van de Hollandse linde zit netjes tussen beide oudersoorten in, het wordt ongeveer twaalf centimeter en heeft beige tot bruine okselbaarden.

Het blad van de Krimlinde is net iets groter en iets smaller dan dat van de Winterlinde, het heeft net als de Zomerlinde een scheve bladvoet. De bovenzijde is donkergroen en glanzend.

Het blad van de zilverlinde is grijsgroen en is ongeveer twaalf centimeter in diameter. De onderzijde is zilverwit behaard.

De okselbaarden van het blad vormen een ideaal onderkomen voor roofmijten. Op deze wijze beschikt Lindeblad over een heus privélegertje, dat positief kan bijdragen aan de gezondheid van het blad. Helaas pakt het met warm weer ook wel eens minder mooi uit, wanneer een spintmijt (*Eotetranychus telarius*) het blad van de boom aantast.

De bladeren zijn afwisselend in het platte vlak ingeplant en wel zo dat twee opéévolgende bladeren elkaar net niet overlappen. De twijgen krijgen hierdoor een zigzaggend uiterlijk. De winterknoppen zijn rond en hebben, afhankelijk van de soort, twee tot vier knopschubben. Als in de lente de knoppen uitlopen en de knopschubben uiteen wijken, komen rode steunblaadjes tevoorschijn. Hiertussen liggen de groene bladeren gevouwen. De knoppen lopen naar beneden uit zodat de jonge bladeren als een dubbele rij harten onder de twijgen hangen.

Als de twijgen verder uitgroeien, ontwikkelen zich in de bladoksels langwerpige schutblaadjes, waar uit het midden bloemtrosjes ontspringen. Eind juni ontluiken de bloemen. Elk bloempje heeft vijf bootvormige kelkblaadjes. Elk kelkblaadje heeft aan de voet een honingmerkje, dat het kelkblaadje vult met sterk geurende nectar. Tussen de kelkblaadjes in staan witte of gele kroonblaadjes. Aan de voet van het kroonblad staan bosjes met soms aan de voet vergroeide meeldraden. In het midden van de bloem bevindt zich een klein rond vruchtbeginsel met één stijl. De meeldraden zijn een week voor de vruchtbeginsels rijp. De linde is dus protandrisch. Aan het einde van de zomer, vallen de schutblaadjes met de vruchtrosjes als parachuteutjes naar beneden.

Het zaad van de Zomer- en Winterlinde is goed kiemkrachtig. Het zaad van de hybride Hollandse linde kiemt minder, maar ook deze boom produceert nakomelingen. Het kiemplantje van een Linde ziet er heel verrassend uit, het heeft twee diep ingesneden handvormige kiemblaadjes met elk 5 lobben.

De Linde verscheen na de laatste ijstijd, ongeveer achtduizend geleden, in West-Europa. Duizend jaar later was het, ook in Nederland, één van de dominante boomsoorten. Het is op grond van stuifmeelonderzoek niet duidelijk of het om de Winter- of de Zomerlinde ging. Het verspreidingsgebied suggereert dat de Winterlinde als eerst in onze omgeving opdook. Bij archeo-botanische vondsten van zaden, gaat het echter vrijwel altijd om Zomerlinde. Vermoedelijk komt dit doordat het zaad van Zomerlinde veel harder is dan dat van Winterlinde.

Vijfduizend jaar geleden begon de Linde in geheel West-Europa snel te verdwijnen. Vermoedelijk is de mens hiervan één van de belangrijkste oorzaken. De Linde groeit op vruchtbare grond en juist deze grond werd het eerst ontgonnen. De Linde was in de steentijd een nuttige boom voor de mens. Alles aan de boom is bruikbaar. Het blad is uitstekend veevoer. Van de bloemen werd thee, wijn en sterke drank gemaakt. De bloesem vond

zijn weg in de volksgeneeskunde en werd gebruikt bij de behandeling van koorts, infecties van de luchtwegen, hoofdpijn en als rustgevend middel. De bastvezels werden tot in de Middeleeuwen gebruikt voor de productie van touw. Het hout werd gebruikt als brandhout en voor de productie van houtskool. Lindehout is zacht en goed te bewerken. Het is bij uitstek geschikt voor houtsnijwerk. Tegenwoordig wordt linde gebruikt voor de productie van gietmallen en voor de productie van muziekinstrumenten.

Lindes zijn opmerkelijk goed in staat na schade aan de stam of uit de stobbe opnieuw uit te lopen vanuit slapende knoppen. Bij de Hollandse linde lopen slapende knoppen zelfs voortdurend uit aan de basis van de stam. Het maakt de boom bijzonder geschikt voor hakhoutcultuur, bovendien is het zeer gemakkelijk een Hollandse linde af te leggen of te stekken, zodat bomen met geschikte eigenschappen kinderlijk eenvoudig kunnen worden vermeerderd. Door de eeuwen heen verdween de Linde als bosboom omdat haar biotoop veranderde in landbouwgrond. De Linde vestigde zich meer en meer als stadsboom en cultuurvolger. Het enorme nut van de boom, heeft ongetwijfeld bijgedragen aan de uitgebreide mythologie die rond de linde is ontstaan.

Bijna in gehele Europese mythologie, vertegenwoordigt de Linde het vrouwelijke. Bij de Slavische volken was de Linde (Liba) gewijd aan de liefdesgodin Libusa, bij de oude Grieken aan Aphrodite en bij de Germanen aan Freya. De bomen golden als offerplek, meditatieplek, danszaal en er werd recht gesproken. De Linde is bij uitstek beschermster van huis en haard. Het woord Linde is afgeleid van een Germaans woord dat buigzaam betekent, maar ook slang of draak. In de zigzaggende twijgen van de linde is gemakkelijk een slang te herkennen. In de Germaanse en Noorse mythologie koos een draak vaak een Linde als woning. De held Siegfried bindt de strijd aan met een draak en hij wint. Hij baadt zich in het bloed van het monster en wordt zo onkwetsbaar, behalve op één plek op zijn rug. Hierop valt een lindeblad, waardoor het drakenbloed de huid niet raakt. De Griekse nymf Phylira wordt door de goden in een Linde veranderd. Een arm Grieks echtpaar bewijst op een dag de goden Zeus en Hermes gastvrijheid. Als de Goden vragen hoe ze deze gastvrijheid kunnen belonen, vragen de echtelieden of ze altijd bij elkaar mogen blijven en of ze elkaar niet hoeven

te zien sterven. Hierop verandert Zeus de man in een Eik en de vrouw in een Linde en verleent ze op deze wijze onsterfelijkheid. Een Linde is in praktijk misschien niet onsterfelijk, maar kan wel erg oud worden. Er zijn in Nederland nog enkele tientallen Lindes te vinden uit de eerste helft van de 17^e eeuw. Direct over de Duitse grens in de buurt van Bourtange, staat zelfs een winterlinde uit de twaalfde eeuw. Toen in de vroege middeleeuwen het Christendom oprukte in Europa, is er menige Freyalinde geveld. De verering van de Lindeboom bleek echter te sterk. Steeds werden nieuwe Lindes geplant, maar Freya werd langzaam aan verdrongen door Maria. Tot op de dag van vandaag zijn er Mariakapellen te vinden aan de voet van oude Lindes. Karel de Grote verordende in de 8e eeuw, dat elk dorp en elke stad Lindebomen moest planten als bescherming tegen kwaad en onheil. De Linde is één van mijn lievelingsbomen, dus ik sluit me graag bij het advies van Karel de Grote aan.

Jetse Jaarsma

KNNV JAARTHEMA 2013 “HAAL DE NATUUR IN JE TUIN”

In 2012 is de bij gekozen als centraal onderwerp waaraan de KNNV aandacht besteedt.

Als jaarthema voor 2013 is gekozen voor de natuur in je tuin, op je balkon, op je dak. Het onderwerp is geïnspireerd op het boekje: *Tuinieren voor*

(wilde) dieren, maak van je tuin een beestenboek. De KNNV hoopt met aandacht voor dit onderwerp verstening in tuinen terug te dringen. Met een paar eenvoudige aanpassingen wordt je tuin een paradijs voor vogels, insecten en zelfs kleine zoogdieren. Met een beetje inspanning heb je zo meer dan 100 plant- en diersoorten. Een plantenbak op je balkon trekt vlinders, bijen en andere insecten aan. Zet je er een schaal water bij, dan komen vogels in de zomer drinken en kan er zelfs een libel langs komen. Een dak kan onderkomen bieden

aan vleermuizen, zwaluwen en huismussen. Kortom, met een beetje moeite, genoeg te genieten. Het *Tuinieren voor (wilde) dieren* komt binnenkort beschikbaar. KNNV- leden kunnen dit boekje met korting aanschaffen. In de volgende Convo volgt meer informatie over activiteiten die rondom dit jaarthema worden georganiseerd.

Intussen kun je vast starten met het laten staan van uitgebloeide planten, ook in de plantenbak op je balkon. De holle stelen vormen een winterschuilplaats voor allerlei insecten. Het blad dat je opveegt niet in de groenbak gooien, maar op een hoop laten liggen, of in de tuin verspreiden. Niet voor niets rommelen de vogels altijd tussen afgevallen bladeren. Geef een beetje energie en je ontvangt er veel voor terug. Succes!

Ellie Bonin

INSECTEN IN ONS WERKGEBIED: DE DISTELVLINDER

Herkenning

De Distelvlinder (*Vanessa cardui*) is een algemene trekvlinder en is duidelijk herkenbaar. De witte punten op de voorvleugel onderscheiden de Distelvlinder van de parelmoervlinders.

Waarneming

De soort komt over de gehele wereld voor, behalve in Zuid-Amerika. In Nederland is deze vlinder een algemene soort, maar qua aantal zijn er grote fluctuaties door de jaren heen.

De Distelvlinder komt zowel op droge als vochtige terreinen voor en vindt zijn voedsel vaak in tuinen en ruigten. De waardplanten zijn Akkerdistel, Kleine klis en Grote brandnetel. Als voedsel wordt ook de nectar van Vlinderstruik, Dahlia en Koninginnekruid gebruikt.

Voortplanting

In april arriveert deze trekvlinder vanuit Zuid-Europa en Noord-Afrika. Vermoedelijk doet ze er bij gunstige omstandigheden en afhankelijk van de route één of twee weken over om van Afrika naar Nederland te vliegen. De grootste aantallen komen in juni in Nederland aan.

Na de paring worden de eitjes afgezet op de bovenzijde of de onderzijde van een blad (de diverse boeken spreken elkaar tegen over dit fenomeen). De rupsen leven tussen twee losjes samengesponnen bladeren waar ze zich ook verpoppen. In dit spinsel eet de rups van het blad maar vermijdt de hardste nerven. Wanneer het blad op is wordt een nieuw spinsel gemaakt op dezelfde plant. Als er meer rupsen op een plant zitten, wordt de

gehele plant kaal gegeten.

De eerste generatie die hier uitkomt vliegt van eind juni tot begin september met de grootste aantallen half augustus. Een tweede generatie is te zien in september en oktober. De generatie die wegtrekt, ontpopt door een nog onbekend mechanisme ongeveer gelijktijdig. De vlinders vertrekken kort hierna, zonder te paren, naar het zuiden, waar de voorjaarsgeneratie ontstaat. Onbekend is hoeveel vlinders er in staat zijn Afrika te bereiken. Er sterven er veel onderweg. In Afrika vindt echter voortdurend reproductie plaats.

Bescherming

Zoals aangegeven komt de Distelvlinder algemeen voor in Nederland en staat niet op de Rode Lijst. Speciale beschermingsmaatregelen zijn dan ook niet nodig.

Willem-Jan Hoeffnagel

VERSLAG VAN DE VOGELXCURSIE NAAR DE PIER VAN IJMUIDEN

Datum: 21 oktober 2012. Aanvang 9:30 uur.

Leiding: Ellie Bonin Weer: zwaar bewolkt, noordoostenwind, 12 – 14 graden

Aantal deelnemers: 8 (inclusief excursieleider)

Even na half tien vertrokken we met acht personen naar IJmuiden om vogels te kijken op de pier en eventueel nog een bezoekje te brengen aan het Kennemermeer. Onderweg viel er nog een spat regen, maar bij aankomst in IJmuiden was het gelukkig droog. Op mijn verzoek ging Wouter Rohde, vogelgids, lid van de VWG Gooi en omstreken en tevens lid van onze afdeling mee om ons te assisteren bij het herkennen van de vogels. Een paar dagen voor de excursie had ik de website over de pier van IJmuiden geraadpleegd voor de vogels die we eventueel zouden kunnen spotten. Het lijstje was niet zo groot, maar Kuifaalscholvers zouden we er in ieder geval kunnen zien. Bij aankomst op de pier zaten er direct op de eerste golfbreker Aalscholvers, maar welke? Het is altijd even zoeken naar afwijkende kenmerken van vogels die zoveel op elkaar lijken als de Gewone en de

Kuifaalscholver. De Kuifaalscholver heeft een smallere snavel, een hoger voorhoofd, alleen kale huid in de snavelhoek maar natuurlijk in de winter geen kuif, anders was het allemaal veel te gemakkelijk. Gelukkig kwamen we erop uit, dat de beide soorten naast elkaar te zien waren. Dit was ook het geval bij de Grote en Kleine mantelmeeuwen, waar het verschil pas duidelijk werd toen een kleine mantelmeeuw vlak naast een grote ging staan. Over het strand vlogen voortdurend tapuiten (zwarte band).

Verder lopend zagen we al snel steltloperijtjes. Op één plek liepen zowel drieteenstrandlopers, steenlopers als paarse strandlopers. Dat had ik eigenlijk nog nooit gezien. Vooral de grijze drieteenstrandlopers houden zich meestal aan de vloedlijn op, waar ze hard met de hele groep heen en weer rennen en ondertussen razendsnel in het water pikken.

Op de steenblokken hielden zich een paar scholeksters op. Hun rode snavels staken goed af tegen de zwarte achtergrond. Bij het bakken aangekomen, keken we met telescopen uit naar Jagers en Jan van Genten. Aangezien de wind uit de verkeerde hoek kwam, zijn er maar een paar exemplaren waargenomen, die ook nog ver weg boven zee vlogen. Wel kwam er nog een zeehond langs en een kennis uit Eemnes. Af en toe vlogen er paartjes zeekoeten langs en toen iedereen op zoek was naar de Jan van Gent, vloog een valk rond het bakken. Na een half uurtje werd de terugweg aanvaard. Een deel van het gezelschap ging nog naar het Kennemermeer, waar nog Koperwieken gespot werden. Toen het harder begon te spetteren is ook deze groep naar huis gegaan. Het was een leuke plek om nog eens naar terug te gaan, maar dan als de wind goed staat. Dan zitten de vogels dichterbij de kust en ruik je de hoogovens tenminste niet.

Ellie Bonin

DE PIER VAN IJMUIDEN: EEN PRACHTIGE VOGELPLEK

Zoals in het excursieverslag al beschreven, is de zuidpier van IJmuiden een prachtige plek om vogels waar te nemen. Bij zware wind is de pier voor de veiligheid soms afgesloten maar op andere tijden is er altijd wel iets bijzonders waar te nemen.

Door er regelmatig heen te gaan kunnen zeldzame vogelsoorten worden waargenomen zoals de Kleine jager. We kunnen er worden verrast door bijzondere gebeurtenissen. Kijk maar naar de jonge Roodkeelduiker die buitengaats een paling weet te vangen.

En anders zijn er altijd wel vogels die op de rotsblokken fourageren en zich dan makkelijker laten benaderen en fotograferen zoals de Paarse strandloper en de Drieteenstrandloper (op de voorkant van deze Convo).

Willem-Jan Hoeffnagel

BOEKBESPREKING: 'GEWAPENDE VREDE'

Joop Schaminée, John Janssen, Eddy Weda: 'Gewapende vrede - beschouwingen over plant-dierrelaties'. KNNV-uitgeverij, 2011, 1ste druk, ISBN 978 90 5011 352 6

Dit boekje is een bundel van acht artikelen. Alle zijn om te smullen, maar niet allemaal even relevant voor onze veldbiologische hobby. Zo laat een artikel over de 'co-evolutie van grassen en grazers', ons alle hoeken van de wereld zien, vanaf de tijd van het uitsterven van de Dinosauriërs tot nu.

Het artikel 'Weidevogels natuurlijk' beperkt zich grotendeels tot Nederland en duikt ook de geschiedenis in. Hoe heeft de habitat van weidevogels zich in de afgelopen 10.000 jaar ontwikkeld?

Weidevogels kwamen, voor de komst van de mens voor in toendra's, kwelders, duinen en stranden, moerassen en venen. Gelukkig zijn het geen 'habitat-specialisten' en konden ze ook goed in onze weiden uit de jaren veertig van de vorige eeuw leven. Maar de moderne landbouw en de daarvoor noodzakelijke ontwatering, overschrijden de grenzen die de meeste weidevogels stellen aan hun habitat.

Eigenlijk gaat dit boekje over de habitat, de biotoop van dieren. Planten hebben een bodemvoorkeur en groeien van nature in plantengemeenschappen. Dieren hebben een voorkeur voor vegetatiecomplexen, combinaties van plantengemeenschappen in een landschap. Hierbij gaat het om de functies van schuilplaats, nest, beschutting (weer) en voedselvoorraad. Het gaat in een habitat natuurlijk ook om de aanwezigheid van andere dieren die bijvoorbeeld als prooi nodig zijn.

Zo ben ik gaan begrijpen dat het goed 'Wonen in het Riet' is. Riet is een belangrijke habitatvormer. Het is een dominerende plant waaronder een mozaïek van dode blad- en stengelresten, mossen, varens en bloemplanten groeit, die zonder beheer in bos verandert. Riet fungeert zowel als woonplaats als voedsel.

Het wordt door een breed spectrum van diersoorten bewoond en deze dieren kiezen vaak een bepaald deel van een rietstengel of groeistadium als plekje. Van ongeveer twintig insectensoorten is precies aangegeven in welk van de vijf onderdelen van het riet ze voorkomen. Bepaalde broedvogels hebben hun territorium en nestplaats in een onderdeel van het rietlandschap. Hier omheen ligt hun foerageergebied. Zo bewoont de Grote Karekiet het Waterriet en daarnaast foerageert hij ook in jong rietland. De Rietgors nestelt weer in verruigd en gemaaid rietland en haalt hier en in het jonge rietland zijn voedsel. De Baardman houdt zich op in alle soorten rietland, maar heeft zijn nestplaats in en om het gemaaide rietland. Al deze vogels eten insecten en buiten de broedtijd ook rietvruchten. Voor vissen als Snoek, Ruisvoorn en Zeelt is het onderwaterbos van Riet belangrijk. Er verblijven natuurlijk ook zoogdieren, maar die zijn niet afhankelijk van het rietland. Rietlanden moeten hun variatie in ouderdom, successielijnen en structuur behouden om als habitat te kunnen blijven dienen voor vele diersoorten.

Ook de overige vier artikelen zijn zeer de moeite van het lezen waard. Ze gaan over 'de Kievitsbloem en de Hommel', 'het leven in kwelders', 'plant-dierrelaties in het aquatische milieu' en over 'Vlinders en vegetatie: interacties onder druk van de klimaatverandering'.

In alle artikelen vormt de habitat steeds de kern van het verhaal. Habitats kun je, net als plantengemeenschappen, in systeem brengen. Dat gebeurt

in het laatste artikel: Sigmasociologie: de habitatvoorkeur van diersoorten in beeld aan de hand van vegetatiecomplexen.

Kortom een leuk en interessant boek en weer eens iets anders dan een flora of insectengids.

Theo van Mens

GEGEVENS GEVRAAGD!!!

Geef uw e-mailadres door voor de digitale KNNV nieuwsbrief.

Leden van de KNNV kunnen vanaf januari 2013 de digitale nieuwsbrief van de landelijke KNNV ontvangen. Daarvoor heeft het bestuur wel e-mailadressen nodig van leden die daar prijs op stellen. Wilt u daarom vóór 31 december 2012 een e-mail sturen naar secretaris@gooi.knnv.nl?

Inventarisatie leeftijden en onderwerpen

Tegelijkertijd is het bestuur van de KNNV afdeling Gooi geïnteresseerd in de leeftijdsopbouw van de leden en wil het graag weten voor welke onderwerpen er in de vereniging belangstelling bestaat. Hiermee kunnen de excursies en lezingen die georganiseerd worden beter aangepast worden aan de behoeften van de leden van onze afdeling. Graag zouden we van u vóór 31 december 2012 een e-mail ontvangen (op het adres secretaris@gooi.knnv.nl) met antwoord op de volgende vragen:

- Wat is uw geboortejaar?
- Neemt u actief deel aan de activiteiten van afdeling Gooi?
- Zo ja, waarnaar gaat uw belangstelling uit? Natuurstudie/natuurbeleving/natuurbehoud?
- Over welk onderwerp zou de KNNV een lezing kunnen organiseren?
- Als u aan een excursie zou willen deelnemen, waarheen zou deze excursie dan moeten gaan en/of welk onderwerp zou de excursie moeten hebben?
- Zou u willen meewerken aan inventarisaties e.d.?
- Zo ja, waarvan?

Hebt u geen e-mail? Wij zijn evengoed benieuwd naar uw antwoorden op bovenstaande vragen. U kunt uw antwoorden toesturen aan Ellie Bonin,

Taludweg 71,1215 AC Hilversum, of telefonisch doorgeven op telefoonnummer 035-6249076, (Ellie Bonin of Johan Lindeman). Als we niet thuis zijn kunt u uw naam en antwoorden inspreken op het antwoordapparaat.

Ellie Bonin

BIODIVERSITEITJE

Biodiversiteitje: Scheiten, muilezels, mensen en andere celligen

In de Griekse mythologie komen paardmensen, hondleeuwen en andere chimere voor. Wij denken meestal dat deze tot het rijk der fabelen beperkt blijven, maar in enge experimenten heeft men een schaap en een geit samengevoegd tot een Scheit^{wikipedia} (ook wel Gaap genoemd), door twee embryo's met elkaar te laten versmelten. De cellen van schaap en geit zitten verspreid door het hele lichaam van de Scheit, door elkaar met hun verschillende DNA. Dat is dus iets heel anders dan bij hybriden. In een hybride roos, berk of bij een muilezel bevatten alle cellen de chromosomen van de kruising tussen twee soorten. Dus alle cellen zijn opgebouwd uit hetzelfde DNA.

We realiseren ons vaak niet dat wij mensen ook een soort chimere zijn. Dat geldt voor alle eukaryoten (wezens waar de cellen een celkern hebben). Wij zijn alleen chimere op celniveau. Elke cel van ons is een stabiele samenlevingsvorm die ontstaan is uit drie of meer micro-organismen. Zo is bekend van het mitochondrium dat het vroeger een alfa-proteobacterie is geweest en een bladgroenkorrel was eigenlijk een blauwwier (cyanobacterie). Deze bacteriën hebben nog hun eigen DNA. Dit geldt mogelijk voor meer orgaantjes (organellen) in de cel.

Hier is dus sprake van een specifieke vorm van symbiose. Symbiose is een samenleving tussen (twee) soorten, tot wederzijds voordeel. Dat komt veel voor in de natuur, soms wat lossier van elkaar, soms wat intenser. Zo is een korstmos een voorbeeld van een intense symbiose tussen een schimmel en een alg. Hierbij is de alg op een bepaalde manier in de schimmelcel opgenomen. Ze leven als een eenheid, maar kunnen ook los van elkaar leven. Een korstmos is dan ook geen soort maar een samenlevingsvorm van twee soorten. De aard van de symbiose binnen onze lichaamscellen en die van andere eukaryoten is nog intenser. De micro-organismen zijn permanent ingelijfd in de cel en vormen de cel(len) van een soort. Er is sprake van endosymbiose. De micro-organismen in een cel leven als een

eenheid en delen als een eenheid, maar kunnen niet (meer) los van elkaar leven. Het zijn dus echte chimeren.

Theo van Mens (mede op basis van artikelen van Lynn Margulis)

WINTERPROGRAMMA 2012

Dit programma is ontstaan door een intensieve samenwerking van de KNNV met het IVN in de gezamenlijke commissie Contacten.

Donderdagavond 13 december 2012, leden-voor-leden

Deze avond wordt een gezellige avond waarop KNNV-leden hun (na-tuur)belevissen in het afgelopen jaar met elkaar delen.

Als u deze avond ook een kleine presentatie wilt houden, met of zonder lichtbeelden, wilt u zich dan vóór maandag 10 december 2012 opgeven bij Ellie Bonin.

Locatie: INFO-schuur Goois Natuurreservaat, Naarderweg 103a te Hilversum. Aanvang: 20:00u.

Zondag 6 januari 2013, Nieuwjaarsbijeenkomst

We verzamelen ons om 11:00 uur in restaurant de Haven van Huizen voor een kopje koffie of thee. Daarna wandelen we naar de pier bij het randmeer om naar vogels te kijken (eenden, ganzen, ijsvogels, ..). Na afloop kunnen we nog opwarmen en lunchen (op eigen kosten). Het is leuk om op deze manier weer een start te maken van een nieuw KNNV-jaar.

Locatie: Restaurant Haven van Huizen, Havenstraat 81, Huizen. Aanvang: 11:00u.

Maandagavond 21 januari 2013, Contactavond: Leo Knol over vlinders en bloemen

We krijgen bezoek van Leo Knol uit Apeldoorn die al zo'n 35 jaar vlinders fotografeert. Mensen kijken graag naar vlinders om hun prachtige kleuren en hun vrije gedrag in de natuur. Leo laat veel dag- en nachtvlinders zien. Hij stelt thema's aan de orde zoals lichaamsbouw, de ontwikkeling van ei tot vlinder, de relatie vlinder en bloem, verschil tussen dag- en nachtvlinders, waard- en nectarplanten, indeling in groepen en vlinders in diverse biotopen.

Locatie: INFO-schuur Goois Natuurreservaat, Naarderweg 103a te Hilversum. Aanvang 19:45u.

Zondag 10 februari 2013, met Jetse Jaarsma naar Arboretum Doorn

Jetse Jaarsma leidt ons langs knoppen en katjes en heeft zeker nog veel te vertellen in dit geweldige arboretum. Misschien is het mooi weer, maar ook bij elfstedentemperatuur heeft het arboretum ons (amateur-)veldbiologen veel te bieden.

Locatie: Parkeerplaats station Bussum-Zuid (carpoolen). Vertrektijd 09:30u (of ongeveer 10:15u bij de ingang van het arboretum).

Maandagavond 18 februari 2013, Contactavond: Middeleeuwen en natuur, door Wieze van Lederen

Tegenwoordig leven we in een informatiesamenleving. We blijven met elkaar in contact via sociale media en andere technische middelen, zoals tv, computer en smartphone. Sinds de industriële revolutie lijkt de westerse mens steeds verder verwijderd van de natuur en die kloof is nu groter dan ooit. Wij denken wel eens dat dit voor de industrialisatie heel anders moet zijn geweest. Zonder al die techniek en industrie moet de mens zich toch veel meer één hebben gevoeld met de natuur? Of toch niet?

In deze lezing neemt historica Wieze van Elderen u mee terug naar de middeleeuwen, een periode die tegenwoordig nogal wordt geromantiseerd. Aan de hand van een viertal hoofdthema's: natuur in het algemeen, flora en fauna, geneeskunde en voedsel, maakt u kennis met de visie die de mens had op de natuur in de middeleeuwen.

Locatie: INFO-schuur Goois Natuurreservaat, Naarderweg 103a te Hilversum. Aanvang 19:45u.

Zaterdag 23 februari 2013 Vogelexcursie naar de Eempolder met Ellie Bonin (Informatie tel. 035-6249076)

Het is nog winter, de tijd om eenden en ganzen te bekijken in de Eempolder. We starten bij de theetuin van Eemnes en lopen naar de vogelkijkhut aan het Eemmeer. Van daar uit kunnen we onze route kiezen, afhankelijk van het weer.

Locatie: Parkeerplaats Theetuin Eemnes. Aanvang 10:00 uur

Afz: KNNV Afd. Gooi
Mr. J.C. Bühmannlaan 54
1244 PH Ankeveen

